

Vývoj městské galerie v Ostravě po roce 1989

Ostrava potřebuje vlastní galerii pro současné umění! Tato idea sahá již do raných 90. let, kdy o vznik městské galerie začala usilovat umělecká obec. Vytrvalá angažovanost kulturní veřejnosti měla během čtvrt století v přiběhu galerie klíčovou roli. V 90. letech vzali vizi ostravské „kunsthalle“ za svou například výtvarník Eduard Ovčáček, kurátor Jan Šmolka, generačně mladší výtvarník a performer Jiří Surůvka či grafik Zbyněk Janáček. Právě z iniciativy umělecké obce vznikla v polovině 90. let na magistrátu pracovní skupina, která připravovala koncepci galerie jako příspěvkové organizace města. Umělci, kurátoři, historikové se tak podíleli na vytvoření plánu galerijní činnosti. Skupina iniciovala architektonickou studii na rekonstrukci jednoho z výstavních pavilonů Černé louky pro sídlo budoucí galerie. V roce 2001 však nastal nečekaný zvrat, kdy ostravští zastupitelé připravený projekt zamítli a upřednostnili jiné investiční záměry. Po desetiletém úsilí byla umělecká obec ochromena hlubokou deziluzí a idea městské galerie se ocitla na cestě plné politických a ekonomických překážek.

Obrát k lepšímu začal v roce 2004, kdy do této trnité cesty vstoupil nezávislý klub Fiducia. Jeho zakladatelka Ilona Rozehnalová posílila aktivity kulturní veřejnosti a komunikaci s vedením města. Právě Fiducia vystavila poprvé symbolický objekt Základní kámen Kunsthalle, který v témž roce vytvořil umělec Michal Kalhous za finanční podpory J. Surůvky. Město za účasti odborné veřejnosti zpracovalo v roce 2008 koncepci rozvoje kultury, která zahrnovala požadavek na vznik galerie jako příspěvkové organizace města. O rok později se tato idea dostala do strategického plánu rozvoje Ostravy. Situace se také změnila rukou v ruce s kandidaturou Ostravy na titul Evropské hlavní město kultury 2015. V roce 2010 umělecká obec založila občanské sdružení Kunsthalle Ostrava, které stmelilo umělce, teoretiky, pedagogy a další zástupce angažované veřejnosti s cílem prosadit chybějící galerii jako městskou instituci. Vedení města tak získalo oficiálního partnera pro dialog. Sdružení zpracovalo koncept galerie jako novostavby na Černé louce, který se stal součástí přihlášky Ostravy do soutěže o evropský titul. Ačkoli ho Ostrava nezískala, úsilí Kunsthalle Ostrava a efektivní jednání s městem pokračovala. Vyvrcholila v červnu 2012, kdy na žádost sdružení zastupitelé schválili záměr založit galerii jako příspěvkovou organizaci města, se sídlem v kompresorovně v Dolní oblasti Vítkovic. Předcházely tomu diskuze o jiných možných lokalitách včetně městských jatek, o jejichž konverzi na „kunsthalle“ mluvila kulturní veřejnost už od počátku 21. století.

Ještě na konci roku 2012 ale nastal další zásadní obrát ve vývoji, kdy zastupitelé dali poprvé zelenou zcela novému konceptu městské galerie provozované zájmovým sdružením Trojhalí Karolina. Tvořily ho tři právnické subjekty – Statutární město Ostrava, Moravskoslezský kraj a Dolní oblast Vítkovice. Galerie měla jako tříletý grantový projekt působit ve vítkovické multifunkční aule Gong. Nečekaný vznik galerie bez institucionálního ukotvení, který mohl skrývat privátní zájmy, vyvolal ostrou kritiku nejen od opozičních politiků, ale především od kulturní veřejnosti zastoupené

sdrúžením Kunsthalle Ostrava. Kritika expertů dalece přesáhla hranice regionu. První výraznou reakcí bylo, že původně čtvrtý člen sdružení – Vítkovice a.s. – z Trojhalí Karolina na jaře 2013 vystoupil. Odpůrci tohoto konceptu, v čele s kurátorem Martinem Mikoláškem, Jiřím Surůvkou a Ilonou Rozehnalovou, nesouhlasili například s nájemným v Gongu ve výši tři miliony korun, což považovali za přemrštěné. Odmítali též obsazení funkce ředitele bez výběrového řízení a dále propojení se soukromými galeriemi. Kritizovali chybějící transparentnost i programovou nevyváženost. Sdružení Kunsthalle Ostrava pořádalo na toto téma řadu veřejných besed a protestních happeningů. Tlak kulturní obce na vedení města nakonec vyvrcholil výběrovým řízením na post uměleckého šéfa galerie, kterým se na podzim 2013 stal kurátor a bývalý ředitel Moravské galerie v Brně Marek Pokorný.

Galerie města Ostravy zahájila svou činnost v Gongu v listopadu 2013. Pod výstižnějším názvem PLATO – platforma (pro současné umění) Ostrava fungovala bezmála tři roky s dotací města v celkové výši 34,5 milionu Kč. Marek Pokorný, který projekt zájmového sdružení Trojhalí Karolina umělecky a obsahově zaštil, vytvořil z PLATO autonomní „buňku“. Během tří let se prokázalo, že Ostrava galerii tohoto typu potřebuje. PLATO připravilo celkem 35 výstav a téměř 170 doprovodných a 250 vzdělávacích programů pro základní a střední školy, vydalo 15 publikací. Do konce roku 2016 navštívilo galerijní akce přes 71 000 lidí.

Svým působením přispělo PLATO k dalšímu zásadnímu obratu v příběhu ostravské „kunsthalle“ – vedení Ostravy vzalo za svou koncepci dalšího rozvoje projektu, předloženou uměleckým manažerem a navazující na předchozí snahy kulturní obce, a rozhodlo o zřízení galerie jako městské příspěvkové organizace s názvem PLATO Ostrava, postavené mimo Dolní Vítkovice. Dlouholetá vize kulturní veřejnosti se naplnila v polovině roku 2016. V rámci republiky to bylo poprvé po 22 letech, kdy vznikla samostatná instituce zřizovaná městem, krajem či státem, která má pečovat o současné umění. Pro budoucnost nové éry PLATO Ostrava bylo naprosto zásadní i rozhodnutí města, že adekvátním sídlem galerie se v budoucnu stanou rekonstruovaná městská jatka v centru Ostravy. Do té doby budou pro potřeby galerie přizpůsobeny prostory bývalého hobbymarketu Bauhaus poblíž jatek. Galerie PLATO Ostrava ukončila činnost ve vítkovickém Gongu v prosinci 2016 a přesunula se do provizorních, městem pronajatých prostor na rohu Českobratrské a Bráfovy ulici. Od března zde působí dočasně jako Kancelář pro umění, než se bude moci přestěhovat do upraveného interiéru Bauhausu. Součástí „kanceláře“ je autentický výstavní prostor v původní prodejně textilu, ale hlavně funkční zázemí. Cílem je především poskytovat informace o současném umění a rozvíjet diskuzi o jeho povaze, možnostech a přínosech.

Hana Halfarová, květen 2017